

sége (érték.) A megbánás (elb.) Ifjúkor (vers), A ritka betörő (ford.) A farkas és daru (vers, ford.) A kétszínű barát (elb.) Két tanuló (elb.) A hírnévkeresők (elb.) Mátyás, a bányászfiú és Egy leányszív (elb.) Szép Meluzina (vers). Kossuth L. emlékezete (vers). A levágott kéz (ford.) Juhász-bojtár (vers). A jelenkor versköltészetéről (érték.) A szomjas deákok (fotografia). Tollrajz: Szabadságszeretet, Téli kép, Bogdán Máté Misóval Budára utazik. A beérkezett összes pályamunkák száma 63. A pályamunkákat szorgosan átvizsgálva ezuttal mindeniket megemlítettük. A tollrajz pályázat eredményét ezuttal is közölhetjük, amennyiben a jutalomra legmértöbbnek a lapunk karácsonyi számában megjelent *Latinból szekunda?* címűt ítéltük. Szerzője: Hermann Nándor budapesti ref. főgimn. VIII. oszt. tanuló, aki a jutalmat a szerkesztőségben bármikor átveheti.

Leánygimnázium. Ő Felsője a király, dr. Wlassics Gyula miniszter előterjesztésére megengedte, hogy ezentul a nők egyetemét látogathassanak. Mivel az egyetem látogatásához, mint tudjuk, a gimnázium elvégzése és érettségi vizsga szükséges, a nők egyetemre bocsáthatásának első feltétele a női gimnázium felállítása. A jó példával a budapesti orsz. nőképző-egyesület iskolája jár elől, hol már az 1896—97-ik tanévben megkezdik a leányok gimnaziális oktatását. Az intézet úgy lesz berendezve, hogy a nők polgári iskolai tárgyai mellett azok, akik magasabb kiképzést óhajtanak, külön tanulják a gimnáziumi tárgyakat s aztán érettségit tesznek éppúgy, mint a középiskolai tanulók. Az egyetemen a bölcsészeti (tanári), orvosi vagy gyógyszerészeti kurzust végezhetik. A dolog csak nálunk új; külföldön, Svájcban, Németországban, Oroszországban, de főleg Amerikában épp annyi nő látogatja az egyetemet, mint férfi s ami a fő, többnyire szorgalmasabbak is, mint a férfiak. Milyen jó is lesz, ha a hanyag tanulóknak a szorgalmas gimnazista huga fog segíteni a latin fordításnál!

A fiumei állami főgimnázium Magyar Társalgó-Köre január hó 16-án a Deák-szálló nagy termében rendez ünnepséget. A tanczot megelőzőleg magyar-olasz előadás lesz a következő műsorral: 1. Magyar népdalok; előadja az intézet dalosköre Kubicek A. tanár vezetése alatt. 2. Giacosa I. «Il filo» bölcsészeti erkölcsi jelenet; előadja Friedrich A. tanuló. 3. Dancla «Symphonie concertante» 2 hegedűre zongorakísérettel; előadják Tóth E., Carposio A. és Jilly A. tanulók. 4. Gabányi «Az ideges ember» című monológja; előadja

Blasich M. tanuló. 5. Ábrányi K. «Rákóczi» melodramája; szavalja Tóth E., zongorán kíséri Kubicek tanár. 6. Peterdy S. «Az orr» című monológja. Magyarból olaszra fordította és előadja Zemplén Gy. tanuló. 7. Olasz népdalok; előadja az intézet dalosköre Kubicek A. tanár vezetése alatt. A tanczrendet a zeniális festőművész Paur szerkesztette.

A győri főreáliskola szavaló köre január 4-én tartotta Szabó Ernő tanár vezetése alatt rendes gyűlését. Tárgysorozat: 1. Párjelenet «Maróth bán»-ból; előadták Pokorny János (VIII) és Stadler Ödön (VIII). 2. «Bányaszerecséltenség» monolog, írta Gabányi Árpád, szavalta Pollák Ármín (IV). 3. Ugyanezen költeményt a tanár ur kitűnően elszavalta. 4. «Pázmány lovag» írta Arany János, szavalta Mersich Aladár (VIII). 5. Pokorny János (VIII). Kiss József «Gedő vár asszonya» cz. költeményét szavalta. 6. «Petőfi a hortobágyon» írta Várady Antal, szavalta Förstner Tivadar (VII).

Szerkesztői telefon.

B A. Ep. Az egyik vers nem jó, a másik nem a lapunkba való, a harmadikat pedig átadtuk a «Génius»-nak, az majd talán közli, mert szépirodalmi lapban megállja helyét. P. Á. Győr. Ha tiz előfizetőt gyűjt, a kik a lapot meg is rendelik, akkor t. p. kap. Csupán a tudósításokért nem. A tudósításokat megküldik nekünk hivatalosan is az önképző-körök főjegyzői. **Halász L.** Sopron. Szíveskedjék a kiadóhivatalt addig ostromolni, míg megküldi a lapot. Mi távol esvén a kiadóhivataltól, annál kevésbé tehetünk eleget kérésének, mert örülünk, ha a kiadóhivatal a szerkesztőség részére egy példányt ad is a saját szerkesztésünkben megjelenő lapból. **Granitz G.** Szombathely. A bekötési tábla ügye sem tartozik a szerkesztőséghez. Ha hozánk tartoznék, már régen, felszólítás nélkül megtettük volna kötelességünket. Általában kérjük előfizetőinket, hogy a szerkesztőséghez csak a lap szellemi részére vonatkozó kérdésekben forduljanak. Mi a legcélszerűbb kérdésre is szívesen felelünk. **VII. kérdületi két tanuló** még novemberben levelet intézett a szerkesztőhöz bizonyos megbeszélési való ügyében. Levelökre a legközelebbi szerk. üzenetben feleltünk is. Közbejött a szedő sztrájk s a lap is, üzenet is elmaradt. Felszólítjuk az illetőket, hogy az új szerkesztőségi helyiségben bármely nap délután 2 és 3 óra között jelenjenek meg az illető ügy megbeszélése végett. **Intimus.** Lőcse. Bizony mind a két vers nagyon gyenge. Jó verset írni nem könnyű dolog, aztán meg sok tanulás, sok gyakorlás által szerzett technikai ügyesség is kell hozzá. Minden deák keresztül esik ezen a nyavalyán, mert mindenik megpróbál verselni 14—18 éves koráig. Csak hogy a vershez nem elég ám néhány jó rim, oda a múzsa csókja kell. A mióta azonban a múzsák elrebbentek Helikon környékéről, azóta igen ritka embernek osztogatják kegyeiket, — diáknak pedig a legeslegritkább esetben. A diákokkal csak Erato szokott hecczelődni csupa juxból, mikor nagyon unja magát, aztán jókat kaczag a rossz verseken. Higyje el, hogy így van. De ez ne búsítsa, mert magának többet ér egy jó latin gyakorlat, mint egy rossz vers! (Több kérdésre a jövő számban felelünk.)

«Kosmos» műintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA.

Előfizetési árak:
Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:

Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:

Budapest, IX., Soroksári-utca

KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.

HIRDETÉSEK

felvételnek és jutányosan számíttatnak

Tanulók a milleniumi kiállításon.

(*) Említettük már lapunkban, hogy a közoktatásügyi miniszteriumban anketet tartottak a fölött, hogy a tanulók milleniumi tornaversenyének sikerét hogyan biztosíthassák.

Hozzávetőleg számítva a tornaversenyen legalább is hatezer tanuló fog részt venni. Maga a tornaverseny olyan lesz, a milyenek a beszteczéi, pozsonyi, debreczeni, győri tornaversenyek voltak, csak hogy természetesen nagyobb dimenzióban és nagyobb parádéval. Nehezebb lesz a rendezés, mert több lesz a versenyző, — de több lesz a jutalom is, mert a versenyzőknek legalább is 10 százaléka részesül jutalomban, illetve kitüntetésben.

A tornaverseny rendezése a miniszterium kezében van, a mely kiváló szakferfiak közreműködésével gondoskodni fog a verseny sikeréről is.

Ez irányban úgy tudjuk, már történtek intézkedések, sőt már a részletes program is meg van állapítva.

A középiskolai tanáregyesület pedig a versenyre érkező tanulók elszállásolásának és ellátásának kérdésével is foglalkozott már. Hogy e tekintetben történt-e és milyen intézkedés, arról nincs tudomásunk. Hisszük azonban, s ez kétségtelen is, hogy a milleniumi tornaversenyt rendező bizottságnak erre is kiterjedt a figyelme. Ha pozitív intézkedések jutnak tudomásunkra, azokat sietni fogunk közölni lapunkban, a mely *közvetlen érintkezik az ifjuság egyes tagjaival* nemcsak az önképző-körök és ifjusági könyvtárak lappeldányai útján, hanem a nyilvános és magántanulókkal, a kik tömeges pártolói e lapnak, egyformán.

E kérdéssel kapcsolatban merül fel a másik kérdés is, hogy a szüniidőben a kiállításra feljönni készülő s a tornaversenyen részt nem vett tanulók érdekében történik-e valami intézkedés, hogy a kiállítást, mely az ezeréves Magyarország fejlettségének, műveltségének, haladásának lesz kiállítása, megtekinthessék a szerény költséggel rendelkező tanulók is, hogy midőn a milleniumi kiállítás fényét jönnek megtekinteni, egyszersmind az ország fővárosát, a rohamosan fejlődő ifjú Budapestet is megismerhessék.

Az a kérdés, hogy lesz-e módja az ifjuságnak *kevés költséggel* pár napig Budapesten tartózkodni, hogy mindent, a mit itt a tudomány, művészet és ipar produkált, megtekinthessen.

Már a mult évben sokan fordultak hozzánk előfizetőink közül (intézetek is) e kérdéssel. Mi eddig érdemleges választ nem adhattunk. Most már annyit közölhetünk, hogy Wlassics Gyula kultuszminiszter elfogadta a középiskolai tanáregyesületnek azt az előterjesztését, mely szerint az ezredévi kiállítást a deákok nem egyszerre nézik meg, hanem csoportonként, minden héten négy-öt középiskolának tanulóit jönnek Budapestre, s némi kedvezményben is részesülnek.

Mik ezek a kedvezmények, nem tudjuk. Adig is, míg megtudjuk, *a magunk részéről* igérjük, hogy mindent elkövetünk, hogy a tanulóifjuság részére Budapesten tartózkodása alatt minden megszereshető kedvezményt kieszakoztassunk.

E kérdésre később még visszatérünk.

MIAMIS KIRÁLY.

Irta: WALDEN EDMUND.

(3.)

Az öreg férfiú lement a fedélzetről a hajócska belsejébe, hogy megnézzze, vajjon a hajó nem kapott-e léket és a szállítmányban nem esett-e kár. Nagy öröme mindent rendben talált; a hajócskának nem volt egyéb baja, csak az árbocza törött el.

Visszament tehát a fedélzetre és így szólt fiához. — Hálát adhatunk a jó Istennek, megmenekülésünkért; még a szállítmány is jó karban van.

— Igen, atyám, hála az égnek, mert ugyan csak közel voltunk ma a halálhoz.

— Az apa kezét nyújtotta az óriási termetű kormányosnak, a ki eközben rágyújtott kurta száru pipájára és kényelmesen füstölt. — Isten után neked köszönhetjük megmenekülésünket, derék Bob, nem fogom elfelejteni.

— Hagyja csak Master. A vén Ontarioval még eddig mindig elbántam. Rajta járok gyerek koromtól fogva, jól ismerjük egymást. Közben-közben igaz, hogy egy kissé háborog az öreg, de azért eddig kijöttem vele.

A három férfiú figyelmét most a fiatal indián kötötte le, a ki lassankint feltápázkodott fekvő helyéről és zavartan nézett szét maga körül.

Felső teste mezitelen volt; összes ruházata nadrágból és lábbeliből állott s mindkettő szarvasbőrből készült.

John feloldotta a kötelet, melylyel Bob a fedélzethez erősítette; az indián erre felemelkedett s felénk, bámész tekintetet vetett a hajóra, a közeli erdőre, majd meg Johnt nézte hosszabban, a ki részvétlenül viszonozta a vörösbőrű tekintetét.

— Tudsz, vagy csak értesz angolul, te indián?

A vörösbőrű nem válaszolt, hihetőleg meg sem értette Johnt, csak nézte tovább is nagy fekete szemével.

A fiatal indián szép testalkatu volt; ifju arczán, melyet sötét, nedves fürtei koszoruztak, nemes vonásokat vehetett észre a figyelmes szemlélő.

John nagyobb s erősebb is volt a fiatal indiánnál. Mindkettő hü képviselője volt fájának: a nyulánk rézbőrű indián formás tagjaival épp úgy mint a magas, szöke angolszász széles mellével, a melyet csak gyayjuing fedett, nyílt, tetszetős arcczal, barátságos, kék szemével.

Mint hogy John szavaira nem felelt az indián, Bob szólt hozzá.

— A rézbőrű nem érti meg Önt, John, tehát

majd én próbálok szerencsét azzal a kis indián tudományommal, a mely a Senekakkal való gyakori érintkezésem alkalmával rám ragadt.

— Melyik törzshöz tartozol? — kérde Bob az indiánt a senekák tájszólásán.

Az indián ránézett ugyan Bobra, de most sem szólt.

— No! nem értesz?

Erre nagy nehezen szólt néhány szót; remegő hangja nagy fájdalomról tanuskodott.

— Igen, értelek — válaszolt Bob — tehát a többiek után kérdezősködsz? Bizony ifju barátom, azok átköltöztek a tulvilági vadászterületekre; ott nyugosznak valahol az Ontario fenekén.

Nagyot sóhajtott erre az indián, aztán meg odament a fedélzet elejére, leült s kezeivel eltakarta arczát.

John részvétlenül nézte őt.

— Hagyja ott békében, Master John, a szerencsétlenül járt indiánok közül az egyik bizonyára apja volt; hadd sirja ki magát békében.

— Bobnak igaza van, hagyjuk őt magára. Valószínű seneka vagy shawne indián, mert megértett — mondá Bob — még örülök, hogy nem kanadait mentettünk meg; azok a kutyánál is kutyábbak: testestül lelkestül a francziák hívei.

— Tehát szerinted a fiatal indián a hat nemzet közül tartozik valamelyikhez?

— Master, kérdését nem értem ugyan teljesen, de annyit mondhatok, hogy sem irokéz sem huron.

— No, majd megtudjuk rövidesen. Most pedig John, főd meg a kávét s gondoskodjál ennivalóról is. Azután meg majd megbeszéljük, hogyan szabadulhatnánk ki ezen kellemtelen helyzetből.

Nemsokára ott állt előttük az illatos ital, a melybe Bob néhány korty rumot is töltött, hogy izletesebb legyen, volt még sonka, hidegsült s rizkenyér, s mindegyikből jóízűen falatoztak.

Az öreg Burns Illés, a ki a genctee-i farmon gazdálkodott, mint minden évben, úgy az idén is kibérelte a »Mollyt«, hogy nyersterményeit átszállíthassa Stacket Harbourba. Rendesen kukoriczát, zabot, búzát, füstölt s besózott sertéshúst szokott ávinni. A hajós tulajdonképeni kormányosa az Ontario vidékén általában ismert Green Róbert volt. Mint hogy az

öreg Burns és fia John maguk is értettek annyit a hajózáshoz, hogy Bobnak segédkezzenek és mint hogy rendesen tavaszkor mentek, midőn már nem igen kellett tartaniok a szelektől, Burns Illés Bobon kívül nem is fogadott fel senkit.

Az öreg Burns már sokszor tette meg ezt az utat, melyen fia John is több ízben elki-sérte és még mindig szerencsés utja volt, épen

csak ma zavarta ki a hajót a borzasztó szél utjából. Burns Illés csinos, erőteljes férfiú volt: korára nézve erős ötvenes.

Kormányosát, az óriás Bobot messze földön ismerték óriási erejéről, ügyességéről s bátorságáról, melynek számtalan jelét adta a tengeren. Az óriás nem igen volt tul a harminczon; napbarnított arca zord, barátságtalan, de becsületes lelkületre vallott. (Folyt. köv.)

Az olvasásról és könyvekről.

(2.)

Erre a czélra szolgálnak aztán rossz regények és hirre kapott tollak hasonló szerzeményei. De mi lehet nyomorubb, mint a sorsa ilyen széptudomány kedvelő közönségnek, amely leköti magát, hogy mindenkor szerfelett hétköznapi, csupán a pénzért irogató emberek legelégujabb művét olvassa és érette minden idők és országok ritka és hatalmasabb elméinek műveit csak nevek után ismeri.

Ennél fogva irodalmunkra való tekintettel az a művészet, hogy mit ne olvassunk, mőfelett fontos és abban áll, hogy az ember azt, a mi minden időben esetleg a közönség nagyobb részét foglalkoztatja, azért még ne vegye kezébe, mint holmi politikai röpiratokat, regényeket, költeményeket stb. a melyek épen port vernek fel. Gondoljuk meg, hogy a ki balgáknak ír, mindig nagy közönséget talál és fordítanak a mindig szűkre mért olvasásra szánt időt kizárólag azon műveknek, a melyek minden idők és nemzetek költőinek, az emberiség többi részét túlszárnyaló szellemeinek sajátjai, a melyeket hir hangja ilyeneknek állit. Csak ezek művelnek és oktatnak igazán.

A rosszat nem olvashatni elég kevésbé, és a jót nem elég gyakorta: rossz könyv szellemes méreg, elrontja a lelket. Mint hogy az emberek minden idők legjobbjai helyet mindig csak a legujabbat olvassák, az uralkodó eszmék szűk körében maradnak az auctorok és a kor egyre mélyebben iszaposodik be saját sarába. Hogy a jót olvassuk egy feltétel van: a rosszat ne olvassuk; mert az élet rövid, idő és erő korlátoltak.

Minden korban két irodalom létezik, a mely meglehetősen idegenkedően vonul el egymás mellett: egy való és látszólagos. Amaz maradandó, a becsü irodalom; a nő; olyan férfiak művelik, a kik a tudománynak vagy a bölcsészetnek élnek; komolyan és esendesen halad a maga útján,

de rendkívül lassan és alig egy tuczat művet hoz létre évszázadonként, de ezek fenmaradnak. A másik a résztvevők nagy lármája és kiáltásai közben ügető lépésben megy. Olyan emberek művelik, a kik a tudományból vagy a költészetből élnek. Ez az irodalom évente ezer munkát visz a piacra. De egy-két év múlva kérdi az ember: hol vannak? Ezért lehet ezt az irodalmat folyó és amazt állandó irodalomnak nevezni.

Hiszen nincs nagyobb üdülése a léleknek mint az antik klasszikusok olvasása. Ha egyiket valahol — akár csak egy félóra — kezünkbe vesszük, mintegy felfrissülnek, megkönnyebülnek, tisztultan felemelve és megerősödöttnek érezzük magunkat; nemkülönben, mintha az enyhe hegyipataokban üdültünk volna. Az ósdi nyelven és tökéletességén alapszik-e ez, vagy a szellemek nagyságán, a melyeknek művei az évezredek óta sértetlenül és ép erőben maradnak? Bizonyára mindkettő. Annyit azonban tudok, hogy — a mint most is felő — ha egykor a régi nyelvek ismerete megszűnnék: új irodalom fog jönni, a mely oly félszeg, alantas és semmitmondó írásból áll, a milyen még nem volt a világon.

Egyszer a mult ezen, máskor azon nagy szelleméről irnak könyvet és a közönség olvassa azokat, de nemcsak a nagy szellemek kedvéért hanem mert csak friss nyomtatványt akar olvasni és kedélyesebbnek találja egy mai tuczat-ember felületes, untató fecsegését mint a nagy szellem gondolatait. Amde én köszönöm a sorsnak, hogy már ifjkoromban megismertetett Schlegel A. W. szép epigrammájával, a mely azóta vezérlő csillagomná lön: «Olvassátok buzgón a régi időköt, a tényleg igazi régieket: a mit az ujak mondanak rólok, nem sokat jelent.» (Schoppenhauer után.)

(Vége.)

MIAMIS KIRÁLY.

Irta: WALDEN EDMUND.

(3.)

Az öreg férfi lement a fedélzetről a hajócska belsejébe, hogy megnézzze, vajjon a hajó nem kapott-e léket és a szállítmányban nem esett-e kár. Nagy öröme mindent rendben talált; a hajócskának nem volt egyéb baja, csak az árbocza törött el.

Visszament tehát a fedélzetre és így szólt fiához. — Hálát adhatunk a jó Istennek, megmenekülésünkért; még a szállítmány is jó karban van.

— Igen, atyám, hála az égnek, mert ugyan csak közel voltunk ma a halálhoz.

— Az apa kezét nyújtotta az óriási termetű kormányosnak, a ki eközben rágyújtott kurta száru pipájára és kényelmesen füstölt. — Isten után neked köszönhetjük megmenekülésünket, derék Bob, nem fogom elfelejteni.

— Hagyja csak Master. A vén Ontarioval még eddig mindig elbántam. Rajta járok gyerek koromtól fogva, jól ismerjük egymást. Közben-közben igaz, hogy egy kissé háborog az öreg, de azért eddig kijöttem vele.

A három férfi figyelmét most a fiatal indián kötötte le, a ki lassankint feltápázkodott fekvő helyéről és zavartan nézett szét maga körül.

Felső teste mezitelen volt; összes ruházata nadrágból és lábbeliből állott s mindkettő szarvasbőrből készült.

John feloldotta a kötelet, melylyel Bob a fedélzethez erősítette; az indián erre felemelkedett s félénk, bámész tekintetet vetett a hajóra, a közeli erdőre, majd meg Johnt nézte hosszabban, a ki részvétlenül viszonozta a vörösbőrü tekintetét.

— Tudsz, vagy csak értesz angolul, te indián?

A vörösbőrü nem válaszolt, hihetőleg meg sem értette John, csak nézte tovább is nagy fekete szemével.

A fiatal indián szép testalkatu volt; ifju arcán, melyet sötét, nedves fürtei koszorúztak, nemes vonásokat vehetett észre a figyelmes szemlélő.

John nagyobb s erősebb is volt a fiatal indiánnál. Mindkettő hü képviselője volt fájának: a nyulánk rézbőrü indián formás tagjaival épp úgy mint a magas, szöke angolszász széles mellével, a melyet csak gyayjung fedett, nyílt, tetszetős arcczal, barátságos, kék szemével.

Mint hogy John szavaira nem felelt az indián, Bob szólt hozzá.

— A rézbőrü nem érti meg Önt, John, tehát

majd én próbálok szerencsét azzal a kis indián tudományommal, a mely a Senekakkal való gyakori érintkezésem alkalmával rám ragadt.

— Melyik törzshöz tartozol? — kérde Bob az indiánt a senekák tájszólásán.

Az indián ránézett ugyan Bobra, de most sem szólt.

— No! nem értesz?

Erre nagy nehezen szólt néhány szót; remegő hangja nagy fájdalomról tanuskodott.

— Igen, értelek — válaszolt Bob — tehát a többiek után kérdezősködsz? Bizony ifju barátom, azok átköltöztek a tulvilági vadászterületekre; ott nyugosznak valahol az Ontario fenekén.

Nagyot sóhajtott erre az indián, aztán meg odament a fedélzet elejére, leült s kezeivel eltakarta arcát.

John részvétlenül nézte őt.

— Hagyja ott békében, Master John, a szerencsétlenül járt indiánok közül az egyik bizonyára apja volt; hadd sirja ki magát békében.

— Bobnak igaza van, hagyjuk őt magára. Valószínű seneka vagy shawne indián, mert megértett — mondá Bob — még örülök, hogy nem kanadait mentettünk meg; azok a kutyánál is kutyábbak: testestül lelkestül a francziák hívei.

— Tehát szerinted a fiatal indián a hat nemzet közül tartozik valamelyikhez?

— Master, kérdését nem értem ugyan teljesen, de annyit mondhatok, hogy sem irokéz sem huron.

— No, majd megtudjuk rövidesen. Most pedig John, főzd meg a kávét s gondoskodjál enniálóról is. Azután meg majd megbeszéljük, hogyan szabadulhatnánk ki ezen kellemtelen helyzetből.

Nemsokára ott állt előttük az illatos ital, a melybe Bob néhány korty rumot is töltött, hogy izletesebb legyen, volt még sonka, hidegsült s rizskenyér, s mindegyikből jóízűen falatoztak.

Az öreg Burns Illés, a ki a genestee-i farmon gazdálkodott, mint minden évben, ugy az idén is kibérelte a »Mollyt«, hogy nyersterményeit átszállíthassa Stacket Harbourba. Rendesen kukoriczát, zabot, buzát, füstölt s besózott sertéshust szokott ávinni. A hajós tulajdonképeni kormányosa az Ontario vidékén általában ismert Green Róbert volt. Mint hogy az

öreg Burns és fia John maguk is értettek annyit a hajózáshoz, hogy Bobnak segédkezzenek és mint hogy rendesen tavaszkor mentek, midőn már nem igen kellett tartaniok a szelektől, Burns Illés Bobon kívül nem is fogadott fel senkit.

Az öreg Burns már sokszor tette meg ezt az utat, melyen fia John is több ízben elki-sérte és még mindig szerencsés utja volt, épen

csak ma zavarta ki a hajót a borzasztó szél utjából. Burns Illés csinos, erőteljes férfi volt: korára nézve erős ötvenes.

Kormányosát, az óriás Bobot messze földön ismerték óriási erejéről, ügyességéről s bátorságáról, melynek számtalan jelét adta a tengeren. Az óriás nem igen volt tul a harminczon; napbarnított arca zord, barátságatlan, de becsületes lelkültre vallott. (Folyt. köv.)

Az olvasásról és könyvekről.

(2.)

Erre a czélra szolgálnak aztán rossz regények és hirre kapott tollak hasonló szerzeményei. De mi lehet nyomorubb, mint a sorsa ilyen széptudomány kedvelő közönségnek, amely leköti magát, hogy mindenkor szerfelett hétköznapi, csupán a pénzért irogató emberek legújabb művét olvassa és érette minden idők és országok ritka és hatalmasabb elméinek műveit csak nevek után ismeri.

Ennél fogva irodalmunkra való tekintettel az a művészet, hogy mit ne olvassunk, módfelett fontos és abban áll, hogy az ember azt, a mi minden időben esetleg a közönség nagyobb részét foglalkoztatja, azért még ne vegye kezébe, mint holmi politikai röpiratokat, regényeket, költeményeket stb. a melyek épen port vernek fel. Gondoljuk meg, hogy a ki balgáknak ír, mindig nagy közönséget talál és fordítanak a mindig szűkre mért olvasásra szánt időt kizárólag azon műveknek, a melyek minden idők és nemzetek költőinek, az emberiség többi részét túlszárnyaló szellemeinek sajátjai, a melyeket hir hangja ilyeneknek állít. Csak ezek művelnek és oktatnak igazán.

A rosszat nem olvashatni elég kevésbé, és a jót nem elég gyakorta: rossz könyv szellemes méreg, elrontja a lelket. Mint hogy az emberek minden idők legjobbjai helyet mindig csak a legújabbat olvassák, az uralkodó eszmék szűk körében maradnak az auctorok és a kor egyre mélyebben iszaposodik be saját sarába. Hogy a jót olvassuk egy feltétel van: a rosszat ne olvassuk; mert az élet rövid, idő és erő korlátoltak.

Minden korban két irodalom létezik, a mely meglehetősen idegenkedően vonul el egymás mellett: egy való és látszólagos. Amaz maradandó, a becsü irodalom; a nő; olyan férfiak művelik, a kik a tudománynak vagy a bölcsészetnek élnek; komolyan és csendesen halad a maga útján,

de rendkívül lassan és alig egy tucat művet hoz létre évszázadonként, de ezek fenmaradnak. A másik a résztvevők nagy lármája és kiáltozásai közben ügető lépésben megy. Olyan emberek művelik, a kik a tudományból vagy a költészetből élnek. Ez az irodalom évente ezer munkát visz a piacra. De egy-két év múlva kérdi az ember: hol vannak? Ezért lehet ezt az irodalmat folyó és amazt állandó irodalomnak nevezni.

Hiszen nincs nagyobb üdülése a léleknek mint az antik klasszikusok olvasása. Ha egyiket valahol — akár csak egy félóra — kezünkbe vesszük, mintegy felfrissülnek, megkönnyebültnek, tisztultan felemelve és megerősödöttnek érezzük magunkat; nemkülönben, mintha az enyhe hegyipataokban üdültünk volna. Az ósdi nyelven és tökéletességén alapszik-e ez, vagy a szellemek nagyságán, a melyeknek művei az évezredek óta sértetlenül és ép erőben maradnak? Bizonyára mindkettő. Annyit azonban tudok, hogy — a mint most is felő — ha egykor a régi nyelvek ismerete megszűnnék: új irodalom fog jönni, a mely oly félszeg, alantas és semmitmondó írásból áll, a milyen még nem volt a világon.

Egyszer a mult ezen, máskor azon nagy szelleméről irnak könyvet és a közönség olvassa azokat, de nemcsak a nagy szellemek kedvéért hanem mert csak friss nyomtatványt akar olvasni és kedélyesebbnek találja egy mai tucat ember felületes, untató fecsegését mint a nagy szellem gondolatait. Amde én köszönöm a sorsnak, hogy már ifjkoromban megismerttetett Schlegel A. W. szép epigrammájával, a mely azóta vezérlő csillagommá lön: «Olvassátok buzgón a régi időket, a tényleg igazi régieket: a mit az ujak mondanak rólok, nem sokat jelent.» (Schopenhauer után.)

(Vége.)

Egy 1800 éves városról.

Irta: Dr. SZÉKELY ISTVÁN.

(3.)

Sok hosszabb rövidebb utcán keresztül a visszhangzó ásóütések zaja között elérkezünk a város másik végére, a hol egy régi görög templom romjai mellett egy körben fölfelé emelkedő sorokkal ellátott helyet találunk,

Pompei: A Fortuna-utca.

amelyre nézve csacsogó kalauzunk azt a szíves felvilágosítást fogja nekünk nyújtani, hogy ez Pompei egyik nevezetes színháza, a mely, hajdan a boldog nézők élénk tapsaitól visszhangzott; ma pusztaság van ott és csend, melyet legfeljebb egy-egy tarka gyíknak surranása zavar meg és a hol a repedt márvány ülőhelyek közt itt-ott kibukik egy kíváncsi fűszál, vagy a — különösen Pompeiben található — Chapelle di Venere Venushajunak nevezett virág. — Egy, a maga nemében páratlan maradványa az ó-kornak az ugynevezett patent; ez magyarul annyit jelent, mint kut; rendeltetése azonban más.

A régiek ugyanis a villámsujtotta helyet szentnek tartották és nagy vallásos szertartások között bekerítették, úgy, hogy ilyen hely minden időben általános tisztelet tárgyát képezte. Ez a szentély tudtommal csak Pompeiben találtatott, a mi érdekes voltát csak tetézi. Felemlítendő még e helyen — tehát már a külvárosban — a bajvivók kaszárnyája, a melynek terjedelmes méreteit most csonka oszlopok körítik. Erre következik jó darahig még ki nem ásott föld, a melyet szőlő és gabona művelés borít. Mi azonban az Isis-utcán keresztül bekanyarodunk a Fortuna-utcába, innen a Mercur-ut-

czába és körülbelül háromnegyed órányi sétávalva azon vesszük észre magunkat, hogy megint ott járunk a sirok utcájában és álmétkodásunkból magunkhoz térve pihenőt tartunk; csak most érünk rá ügyet vetni a bejárt utra . . .

Az utca egyenes és gyalogosok meg kocsik számára külön-külön hely volt fentartva. A gyalogjáró sokkal magasabb a kocsiutnál, melyen a kimagasló lávadarabok lehetővé teszik, hogy esős időben az utca egyik széléről a másikra száraz lábbal át lehessen menni, a mint efféle berendezést városunkban is észlelhetünk a vasuti állomás felé a Ső-utcában. A hol két utca egymást szeli, rendszeren közút, vagy a keresztútak védő istenségének szentelt oltár van.

Miután így fogalmat szereztünk magunknak a város általános képéről, tekintünk meg közelebbről egy tösgyökeres római házat, a melynek megmaradt részeit úgy találjuk, a mint azokat a tulajdonos 2000 évvel ezelőtt akaratán kívül készületlenül elhagyta, elárulva így egyes lakosztályok rendeltetését kedvenc tartózkodási helyét és a mindennapi élet számtalan más jelenségeit.

Azon nemzeties irány, a melyet a római nép életének minden mozzanatában követett, a római ház építészeti stílusában is nyilvánul. A ház utcára néző fala minden dísz nélkülöz, még ablak is ritkán nyílik erre, legfeljebb a bolthelyiségek czégre tarkítja a házsorok egyszerűségét.

Pompei: A bajvivók kaszárnyája.

E cégek a koresma elnevezések vagy a bolt rendeltetésének megfelelő rajzokat, meg feliratokat tartalmaznak és ezekből tudjuk, hogy miféle iparágak divatoztak Pompeiben; így találtak a festők, sütők, aranyművesek, gyümölcsárusok, kerékgyártók, halászok, posztósok, fűszeresek, fakereskedők, fodrászok, parfümárusok és ruhakereskedők czégeit.

A teljes bolt jelzésén használt czéget, a kecskét, a lisztes boltét az öszvérhajtotta malmot még ma is lehet látni Pompeiben. A sütők boltja rendszeren e feliratot viseli: «Itt lakik a boldogság.» Érdekes, hogy egy fűtő kemencében 40-nél több elszenesedett kenyeret találtak, melyet most ugyancsak a nápolyi muzeumban őriznek. Már nem egészen friss, de alakja olyan akár a maié.

Ez említett boltok nemcsak polgári, hanem ur házak külső részeiben is voltak, sőt némelykor a gazdag tulajdonos saját birtokainak termékeit értékesítette, házának bolti helyiségeiben.

Tehát ezen bolthelyiségek között vezetett egy sikátor a ház belsejébe; a sikátor földje igen remek mozaik munkával volt kirakva, melyben rendszeren e szót «salve» — magyarul: «isten hozott» — lehetett olvasni, olyanformán

mint itt nálunk a nagyterti katolikus templom küszöbe előtt. Olykor-olykor szíves figyelmeztetésül e két szó is volt kirakva a mozaikban: «Cave canem» — «örizkedjél a kutyától!» mert a portás tisztét végző rabszolgán kívül kutyát is szoktak volt tartani a ház nagyobb biztonsága végett. A jelzett sikátoron át egy tág csarnokba jutunk, melynek befelé hajló, közepén a nyílt tetőzetét díszes oszlopok támasztják. A tetőzet négyszögű nyílása alatt egy megfelelő nagyságu márvánnyal kirakott mélyedés van, mely az esővizet fogadja be, hogy vagy házi czélokra szolgáljon, vagy pedig a csatornán keresztül eltávolíttassék. E barátságos, verőfényes hely volt a család legkedvesebb tartózkodó helye; ha képzeljük a ház tisztos matrónáját kézi munkával elfoglalva, a ház urát valami kedves író művét olvasva, a felnőtt ifjut, a mint a forumról haza jő, hogy a haza böleseinek tanácskozásait atyjának elmondja, a kis gyermekeket, a mint kis hajókat eresztgetnek a víztartó sima tükren — ha mondom — mindezt így elképzeljük: akkor magunk előtt látjuk a legbájosabb családi képet és a legszebb lakot, melyet szabadságot szerető ember valaha magának és övéinek épített.

(Folytatása következik.)

Br. Eötvös „Búcsu“-ja.

— Politikai analízis. —

Mindjárt az első átolvasás után meggyőződünk, hogy ezen költeményben a költő egy hónától elválandó honfikebeli érzékeny buszusavát zengi el, oly megragadó elegiai vonásokkal, melyek bennünket mély fájdalomnak részeseivé tesznek.

Alapeszméje: a hónától távozó költőnek szent fájdalmát híven visszatükröző bús érzellemhang, mely azon igazságnak a megmutatására szolgál, hogy a haza hiányát nem pótolja ki semmi sem.

A legtisztább alanyiség tűnik ki e költeményből; mert minden sora a költő szívét mélyen sebző érzéseknek hű tolmácsolója. A huszonhárom éves ifju Eötvösnek búcsu szavai ezek, ki, mint a költészet muzsája által ihletet költő, ezen eszmében és érzelmeiben gazdag lyrai költeményben vett búcsút hazájától, midőn a nemzete javára felhasználandó ismeretek és tapasztalatok gyűjtése végett Európa nagyobb országába tanulmányútra indult.

A költő meg van ihletve, szíve oltárán a házának drága képe áll; ezen a képen csügg

szent kegyelettel, ehhez a képhez emelkedik fe élénk képzelmenek szárnyain, ezé szívének minden dobbanása.

Ettől a hazától kell megválnia, ezt kell elhagynia; innen az a sajtó fájdalom, mely keblén átnyílal, innen azon keserű érzelmek, melyek mindvégig hű kísérői, elválhatatlan utitársai; hiszen válni, oh válni, az fáj . . . De a hű gyermek nem mehet el búcsulatul; leborul eszményképe előtt, s elborult lelkenek határtalan fájdalmában imát és áldást rebege háromszoros «Istenhozzád»-ot mond hazájának.

«Isten veled hazám, bátrak hazája!»

Érzelmes búcsuhangokkal a nemzetnek szól azon magyar nemzetnek, mely annyi viszontagságjeljes évek pusztító vészvivataival hőiesen megküzdve s a szenvedéseket férfias bátorsággal elviselve nem dicstelen helyet vívott ki, magának az európai nemzetek között.

«Isten veled te völgy, ti zöld hegyek!»

Ezzel azon földtől bucsuzik, melyet hősök vére szentelt meg, melyen kívül nicsen számukra hely, — azon hazától bucsuzik el, mely szép, mert «bércz és völgy változnak gazdag ölében, s téreit országos négy folyam árja szegi.»

«Gyermekreményeim s bánatim tanyája,
Isten veled! én messze elmegyek.»

Ez a harmadik «Istenhozzád» szülőföldjének szól, hol bölcsője ringott, — azon helynek, hol gondtalan gyermekségének rózsáveit a természet gyönyörű templomában porjáték, lepkevadászát és virágszedés közt tölté, hol örömmel látta a természetet új zöldbe öltözni s bánattal szemlélte a fák lombkoszorúinak hullását és a virágok hervadását. . . De szülőföldjének csakis ezen egy sort szenteli, ezzel az egy sorral egészen leróttá írta a kegyelet adóját, nem is elmélkedik róla többé, nem gondol rá többé, később nem zengenek feléje bucsuszavai; mert a szülőföld gondolata egészen elmosódik, az egész haza és a nemzet gondolata mellett, a szülőföld képe egészen elhomályosul a bátrak hazájának, a bérczek által megkoszorozott földnek ragyogó képe előtt. Ez az oka, hogy ezen egy sorral végleg megválnak attól; míg a hazára, a nemzetre vonatkozó meleg érzelemből, egy szép költeményt alkot s lángoló fiú szeretete egy gyönyörű ódában nyilatkozik.

Ime ez a háromság: nemzet, haza és szülőföld lebeget a költő lelki szemei előtt, midőn «Bucsujának» megírásához fogott; a nemzetétől, hazájától és szülőföldjétől való elválásnak busító gondolata szülte azon elegikus érzelmeket, melyek kedélyvilágát elsötétítették.

Hogy pedig a költő mindenkit meggyőzzön arról, hogy érzelmei tiszták, mint a forrásvíz s fájdalma oly valódi, mint az anyai kebel aggodalma: a háromszoros «Isten hozzádot» ezen imaszzerű óhajással fejezi be:

«Ha visszatérek boldogulva, hon,
Hadd lássam népemet virányidont!»

Az előttünk fekvő ódának imént méltatott része elég arra, hogy bennünket a költő saját hangulata körébe emeljen, hogy a költővel együtt könnyezünk, együtt lelkesedjünk, hogy lássuk az ihletett lélek azon megasróptú szárnyalását, melylyel a magasztos eszmék és tárgyak felé tör, míg csak eszményképét a maga egész fenségében nekünk be nem mutatta.

A kedves magyar határ távol; idegen országok szépségeit látja a költő maga előtt, melyek ily gondolatokat ébresztenek benne: Elragadók az egekig nyuló Alpok hólepte büszke ormái: a nagyszerű lavinajátékok, sziklaomladékok,

jéghegyek, megható ellentétben állanak itt az illatos völgyek színompáival. — A troubadourok hazájában, Provencé-ben, a virágtengertől elöntött mezők gyönyörű színvegyületet, lélekemelő látványt nyújtanak: a fájdalom nyomása alatt zajgó kebelre felvidítólággal hat itt a magasan dalló kised családany éneke: egyszóval a viruló természet ezer meg ezer szépségei édenre varázsolják itt a halandó számára a siralomvölgyet. Az idegen tájak ennyi bájaival szemben Magyarország, a költő hazája, sokkal szegényebb. Hiszen Eötvös saját szavaiként itt «a fölkelő nap nem tüzheti hótakart hegycsúcsokra aranykoronáit: a völgyek meglepő fordulatai, a növények életdús virágzása töled, zöld rónaságunk, a természet által megtagadtatott s a vándor, ha egyenlő fölszínen átkelt, egyes szépségek emlékét nem fogja lelkében találni, melyek rád visszaintenek. . .»

Ily gondolatok, ily érzelmek hullámzottak a költő belvilágában, melyeket művészi módon ekképpen öntött harmoniás szavakba:

«Nem, mint Helvétia hótakart tetői,
Nem nyulnak oly magasra bérczeid,
S tán szebbek a Provence daltelt mezői,
Mint zöld kalászt hullámzó téreid.»

Talán ezek a szépségek, melyek fölött a költő oly szépen elmerengett, jótékony hatással voltak a költőnek a válás fájdalma által ütött szívsebére: vagy talán jólét és boldogság derüje egy pillanatra elűzte a felhőket keblének egéről; vagy könnyeit felszárították a kedvező benyomások melegítő sugarai?

Nem, épen nem: sőt ez a párhuzam még jobban meggyőz érzelmei őszinteségéről. Nem felejtette el ő a magyar rónát, melynek szemlélete a hazának nagy eszméjét még a legegyszerűbb emberben is fölébreszti; hanem folyton szeretettel csügg rajta, — hiszen ő e hon díszé, a zöld rónaság iránt változhatlan ragaszkodással viseltetett mindenkor. A kedves rónatáj «síríg képben él előtte,» meg nem változott lelkesedéssel gondol rá; látja és érzi a költő rónatájunk szépségeit is, ezek is mély benyomással vannak lelkére. Hiszen ő nyilatkozott így rónaságunkról: «Midőn a nap láthataradon, oh szép rónaságunk, csöndesen felmerül, s ragyogó sugarait egész fölszínen akadály nélkül egyszerre előnti; midőn a délibab forró hevében árnyatlan téreid fölött tavakat fest, mintha a szomjazó föld a tenger árajáról álmodoznék, melyek azt egykor takarták; vagy mikor az éj sötét nyugalma terült el a messze-határ fölött s fönn csak a csillagok, lenn itt-ott egy pásztortűz világít, a földön végtelen esend terül el, és a vándor csak a magas fűvön

átlejtő esti szellőt hallja, — nem tölté-e ily pillanatokban leirhatatlan érzemény keblét?» — Oly érzemény honol a költő keblében, melyet még a magas Alpok főszegecsodái sem némithattak el. Nem változott tehát meg a költő alaphangulata, csak ellentét, összehasonlítás által erősítette érzelmeinek igazságát és hűségét; mit bizonyít az előbbi gondolatait és érzeményeit kiegészítő, megmagyarázó átszökkenés, ez a haza szeretetet lehellő felkiáltás:

«Virág mit ér, mit ér a bércz nekem?
Hazát kíván, hazáért ver szívem!»

E két versszakból átértettük, átértettük a költő fájdalmát; előttünk van a szó nemes értelmében vett embernek és hazafinak tiszta képe, ki eddig önmagával és a válás fájdalommal volt elfoglalva.

Képek vonulnak el a költő dús, de nem szertecsappogó fantáziája előtt. Folyton hazája lebeg lelki szemei előtt, de egyszersmind egyes letűnt népek aranykorának boldog időszakát is feljuttja emlékezetében, hogy nemzetének sivatag jelenét, de egyuttal változhatatlan honfiúi szeretetének nagyságát az összehasonlítás által annál tisztább és világosabb alakban, mintegy megérzékítve mutassa be.

Szép Görögország! Dicsőség, hatalom, nagyság és hírnév környezett téged, a világ bámulva látta emelkedésedet és tisztelettel hajolt meg nagy fiad előtt. . . Most már az aranydicsőség, hatalmas ország, hajdani hírnév az egykori

fény, a csodált hősök, ott vannak az enyészet beláthatatlan gyásztemetőjében; de nagyságodnak szelleme a dicsőség el nem fonnyadó amarant-füzérével felékesítve ott lebeg sírod felett. Az athénai Akropolis (fölváros) nagyszerű romjai ma is bámulatra indító és szent kegyelettel őrzött ereklyék, melyek egykor mindazt magokban foglalták, ami szépet és művészetit az ősök nagy, szelleme felmutathatott. Lomb- és virágdús óriási fa voltál ősi Hellasz! melyet az idő és enyészet hervasztó őszi szele elélelelt; de a fa, habár szárazon is, a mult idők felemelő emlékeként, még most is áll. Letűnt az üstökös; de fénysugarait oda veti a sötétlő omladékok közé.

. . . A hét halmon épült örök városnak, a városok királyának, világhatalmát hangosan hirdető építészeti műremekei hol vannak? A Capitoliumra, a Hadriánus által Vénus tiszteletére és Augusztus által Apolló iránti kegyeletből emeltetett templomra, az Amphiteatrumra, a szobrokra, obeliszkekre és sirboltokra, mint az államhatalom eszméjének megszemélyesítőire, büszkén tekint a dicsőség lelkesítő örömetől hevített római; mert ezen ő falak, még romjaikban is, fennen hirdetik a tudomány és műveltség világító szövetnekét e régi nemzetnek világra szóló alkotásait. Mindmegannyi drágakövek ezek, melyeknek minden legkisebb c'arabja alkotó részét képezte a nagy elődök áldást árasztó működésének.

(Folytatása következik.)

Az éhség kenyere.

Elbeszélés a francia udvar titkos történetéből.

Pompadour örgrófné hatalmának tetőpontját érte el s így, midőn okossága és éles elméje XV. Lajost uralta, egyuttal Franciaországot is hatalmában tartotta.

Meghajoltak előtte a miniszterek és a főnemesek ép úgy, mint az udvaroncok.

A ki néki nem tetszett, valamely eldugott várba, vagy Vincenne börtöneibe hurcoltatta, hol oly sok szerencsétlen áldozat lakott egy epigramma, vagy egy elejtett szó miatt, melylyel a hatalmas asszonyt megsértette. Csak egyetlen ember nem hajolt meg előtte: Lajos Franciaország dauphin-je (trónörökös).

Mindazokat az erényeket bírta, melyek atyjából oly teljesen hiányzottak. A pompadour örgrófnét szívből gyűlölte s az udvari ünnepélyeken nem egyszer feltűnően jelét adta meg-

vetésének, mire a király dühbe jött, és öt hosszabb időre az udvartól eltávolította és a meudoni kastélyba záratta.

Az örgrófné saját részéről és egész környezete — bátyjával, az újdonsült Marigny örgrófal élén — roppant félt a dauphintól.

Előrelátható volt, hogy az utóbbi, ha XV. Lajos meghal, mindjárt véget vett a pompadouri uralomnak.

A sok birtok, palota, drágakő, pénz, melyet az örgrófné magának ajándékozott, mind elkoboztatik s magának alkalma és ideje lesz az elmúlt szerencsére a börtönben visszagondolni.

A dauphin neje Mária Josepha szász hercegnő volt. 1751. szeptember 12-én, a nép öröme, mely a herezeget erélyességéért na-

gyon szerette, fia született, ki a «burgundi herceg» címet kapta.

Ezen időben roppant drágaság uralkodott Franciaországban. Az ország pénzügyi helyzete, dacára az udvar fényének és költségeinek, vagyis inkább emiatt, a legrosszabb helyzetben volt. Néhány tartományban éhínség uralkodott.

A szegény emberek a legrosszabb fekete korpa kenyeret ették és szükségből árpaliszttal kevert őrölt faháncsot és többféle keveréket használtak kenyérsütésre. Tudomása volt XV. Lajosnak ezen éhínségről? Igen, bizonyosan! Nemes minisztere d'Argenson figyelmeztette őt erre. De a király nem gondolt az inséggel és azt kívánta, hogy ne zavarják ilyesmikkel nyugalmában.

Nem így a dauphin! Legnagyobb odaadással gondoskodott a szegényekről. Jövedelmének legnagyobb részét, melyek nagyon korlátoltak voltak, a szegények helyzetének könnyebbitésére használta fel.

A királyi udvarban azonban tovább is folyt az eddig folytatott költségek.

S ezen szomorú időben nem tagadták meg a néptől, vagyis legalább a rendesen öltözött párisiaktól, hogy résztvehessenek a nézőgyönyörében.

Évenként — rendesen pünkösdkor — a versaillesi gyönyörű királyi palotában «nyilvános ebéd» tartatott, t. i. azon terembe, melyben a király és az előkelők ettek, a nép is bemehegett. Meglehető távolságban az asztaltól volt a korlát s ennek háta mögött állottak a nézők, kiknek szájában összefolyt a nyál azon étkek láttára, melyeket az asztalon feltaláltak.

Az 1572. évben azonban más látható is volt Versaillesben. Mivel sok párisi szerette volna a «burgundi herceg»-et látni a pünkösdi nyilvános ebéd után, az inasok a látogatókat egy másik terembe kísérték, melynek közepén, kerítéssel körülvéve, állott a kis herceg bölcsője, melyben az, vagy gyermek módjára sirt, vagy nyugodtan feküdt. Ily kiállítás, ez évben, négyszer tartatott s még többször is ismétlődött volna, ha egy különös esemény nem jön közbe, melyet ép elbeszélni fogok.

Midőn a csecsemőt harmadszor állította ki a nevelőnő, a látogatók eltávoztak után, a bölcsőben és pedig a takaró alatt, egy XV. Lajosnak címzett lepecsételt dobozt talált. A pecséten halálfej volt látható, s ez alatt két csont volt keresztbe téve. A nevelőnő kötelességének tartotta azt a királynak átadni.

Midőn a király óvatosan felnyitotta, benne kis darab fekete, egészségtelen kenyeret talált, mellette levéllel, melyben az ismeretlen a királyt inti, hogy vessen véget költségeinek, mert a szegények teljesen kifosztva a pénzügybélőktől, oly kenyeret esznek, mint a mellékelt darab. Ezután a pompadouri grófnőt átkozza, kit Franciaország átkának tart. A királyt felszólítja, hogy kergesse el őt s tevékenységét az állam javára fordítsa. Ha ezt nem teszi, eléri biztosan az ég haragja.

XV. Lajos roppant haragra gyuladt, ezen levél miatt és a legalaposabb vizsgálatot rendelte el. Berryer, a rendőrminiszter, megjelent Versaillesben. Az megállapított, hogy lehetetlen a dobozt egy olyanak a bölcsőbe juttatni, ki a korláton kívül áll, anélkül, hogy az örök és szolgák észre ne vegyék.

A gyanu a dajka ellen irányult, ki d'Argenson miniszter egyik alhivatalnokának neje volt. A dajkát így elfogták s elzárták; a börtönben mérget vett be, de az orvosok ellenmérge megmentette a haláltól.

A király megparancsolta, hogy felgyógyulása után kivallatás alá vétessék, mert mindenképen megakarta tudni, ki a levél írója, hogy azon aztán kitölthesse mérget.

Beryer a rendőrminiszter, kit az ügy miatt Versaillesbe hívtak, már ősz férfi volt. Ezen derék embernek is, kinek Franciaország egy-néhány bölcs törvényt köszönhet, különösen a rendőrség körében, meg kellett hajolni az örögné hatalma előtt, habár ő inkább a dauphin pártján állott.

Midőn a szolga irodájába lépett, ép íróasztalánál dolgozott.

— Egy ur van künn, ki önnel beszélni szeretne; — szólt a szolga.

— Ki az?

— Nem akarja nevét megmondani.

— Azt meg kell tennie. Nem fogadok névtelen idegeneket.

— Méltóságos uram, — mondá a szolga vontatva, — azt hiszem ez valami nagyon, nagyon magas állásu.

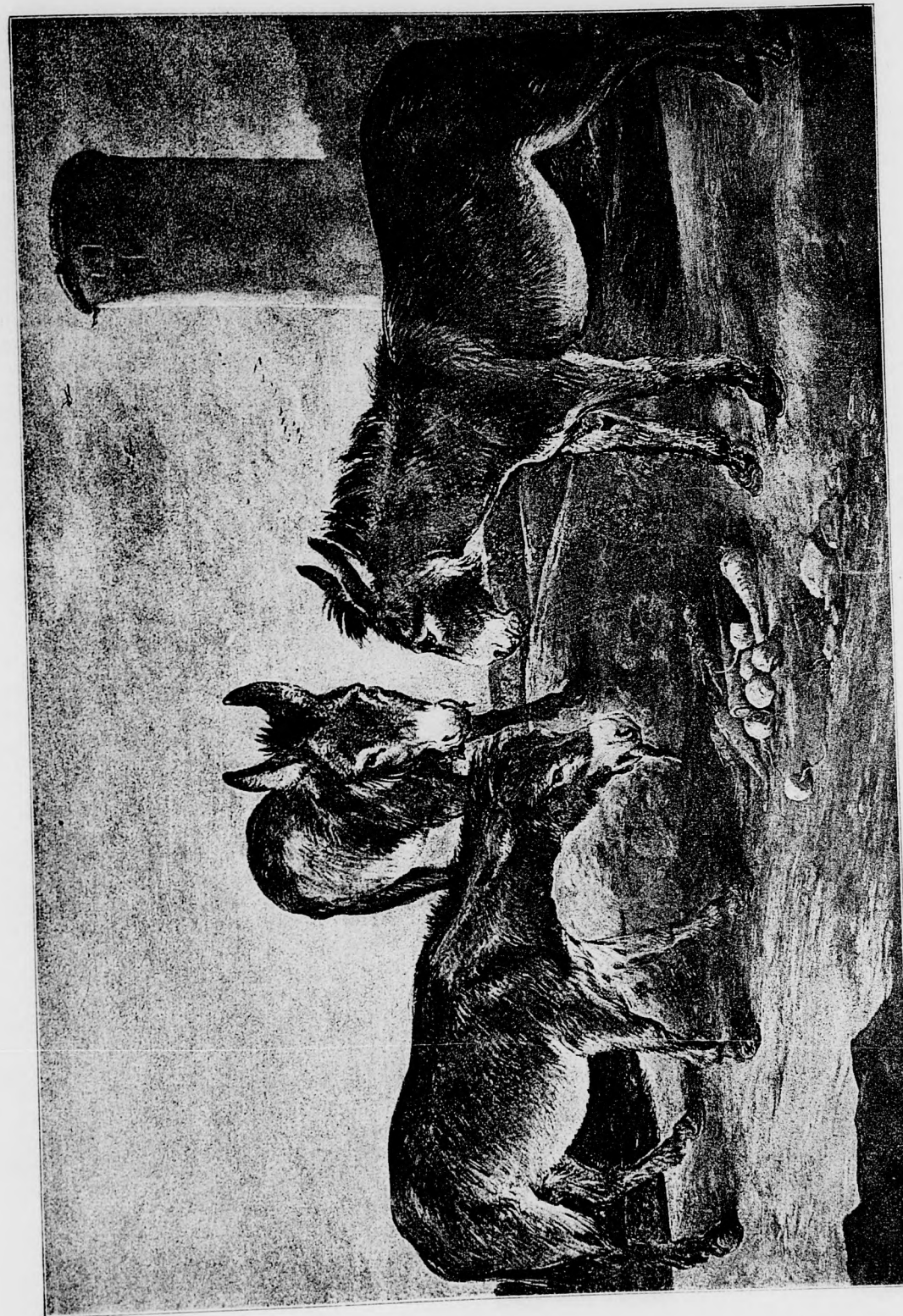
— Ha, — kiáltá Berryer gyorsan felemelkedve, tán ő felsége?

— Nem, nem a legnagyobb, hanem a legnagyobb után következő.

— A dauphin?

— Megmernék rá esküdni, hogy az, habár egész elburkolódzott.

(Folytatása következik.)

A három szamár. Rubens festménye után.

A rómaiak czirkuszi játéka.

(3.)

A magasabbrendű egyének a magok díszes öltözetében ültek páholyaikban, a tisztviselők hivatalos jelvényeiket viselték, a polgárok ünnepi tógát öltöttek, a mely fölé, rossz idő esetén még egy köpenyt vetettek, melyet azonban előkelőbb állású egyének megjelenésekor le kellett vetniök. A nők, kiknek nem volt a férfiaktól elkülönített helyük, a legnagyobb fényben és pompában jelentek meg s a férfiak mellett, otthonról hozott, vagy a helyszínén vásárolt pamlagokon foglaltak helyet. Mindnyájan nyugtalan várakozással tekintettek a kötéllal elrekesztett boltozatos kapu felé, a hol a versenyre kész, toporzékoló paripák állottak. Egyszerre az elnöklő praetor egy kendőt (mappa) dobott föl, megszólaltak a kürtök s a verseny megkezdődött. Lelkesítő kiáltások kísérték a pályázókat s a lázas érdeklődőknagy összegű fogadásokat ajánlottak egymásnak a verseny sikerére.

A kocsi a sorompótól kiindulva a spina jobb oldalára robogtak s hétszer megkerülték a pályát. A pálya egyszeri megfutásának *missus* volt a neve. Régente 10—12 missust csináltak, a későbbi időben 24-et is. Ennél többszörös pályafutás csak valami kiváló látványosság alkalmával, vagy pedig akkor fordult elő, ha két ünnep esett egy napra.

A római versenypályán hasonlóképen a céloszlop körüli megfordulás volt a legnehezebb dolog. Gyakran az oszlopba ütődtek, vagy összeütköztek a rohanó kocsi s a bennülők kirepültek; ember és állat egymásra esett s csak úgy patakzott a vértől. Mily nagy volt azonban az ellenpárt öröme a másik fél kárán, ha t. i. az ő hívők, párolgó és lihegő lovaival elérte a célt! Az volt ugyanis a győztes, a ki körülbelül egy negyed órai vágatás után eisőnek érkezett be a bejárat közelében megállapított helyre, a krétával meghuzott vonalhoz. A versenybírák trombita harsogás közben adták át neki a győzelmi pálmát, ő pedig a porta triumphalison keresztül távozott el a czirkusból.

A győztes római jockey-kat igen gazdagon fizették. A 27 éves korában elhunyt Scopus lovász, Domitianus császár uralkodása alatt, egy alkalommal az ujjongó czirkusz dícsőítésében s Róma gyönyörködésében részesült és elismerésül egy óra alatt 15 erszény aranyat kapott.

Némelykor a játéknak ezt a fő- és lényeges részét gimnastikai versenyek is követték: ezeknek megkezdése előtt azonban a jelenlevő, tekintélyesebb családokból való asszonyok és leányok elhagyták a czirkuszt. Plinius említi, hogy az ő idejében a kitarító futóverseny még

szokásban volt, általában azonban keveset tudunk róla. A görögöknél oly gyakran előforduló athlétai versenyek Kr. e. 186 körül jutottak át Rómába, de csak lassan honosodtak ott meg, a minék az lehetett ott az oka, hogy a küzdők mezitelenlége az általános izlést, legalább eleintén sértette. Minthogy az itt fellépet athléták legnagyobb részt görög származásúak voltak s a görög versenyterén gyakoroltattak be, felesleges volna e küzdelmek lefolyásáról itt újból megemlékezni. Ezenkívül azonban a köztársaság korában szinleges csaták is voltak czirkuszban s más e fajta katonai látványosságok, a miket ifjú polgárok és leányok adtak elő. Ép így említésre méltó az u. n. *Trója-játék*, a melyben a római senatorok gyermekei, csillogó fegyverzetben, különböző csapatokra osztva, lovaggyakorlatokat vittek végbe. Augustus ideje óta gyakran magok a császárok rendelték be őket s úgy látszik, hogy a császári herezegek is tevékeny részt vettek játékaikban.

Minden évben tartottak czirkuszi játékokat, bizonyos meghatározott napokon; még pedig a köztársaság idejében a legfőbb tisztviselők, a diktátorok vagy konzulok vezetése alatt. Ha ezek nem voltak jelen, akkor helyetteseik, a többi magisztrátusok vagy papok vették át a rendezést. Kr. e. 388-tól kezdve, a midőn az első aedilis curulisokat megválasztották, ezek vették át a játékok intézésének dolgát.

Kezdetben az állam egy bizonyos pénzüsszeget állapított meg a czirkuszi játékok költségeinek fedezésére. Míg a közönség nem táplált valami nagy igényeket, a szenátus által 490-ben megállapított 500 mina elegendő volt a játékok céljaira.

Egyébiránt az aediliseknek teljes szabadságában állott, hogy a játékokat a saját költségükön rendezzék s minél fényesebbekké tegyék; így könnyen megszerezhették magoknak a nép kegyét, a nagyobb magistrátusokra való pályázatuk sikerére. Midőn azonban a rómaiak szerencsés háborúik által a világalom felé közeledtek s tömérdek kincset szállítottak be Ázsia, Afrika, Görögország és Hispania vidékéről az állam folyton gazdagodó kincstárába, s a midőn a nép is mindinkább elfajult, ezek a tisztviselők, a kik a fényűző játékok rendezésében egymással állandó versenyre keltek, gyakran egész vagyonukat elpazarolták e célokra.

A köztársaság vége felé, de méginkább a császári korszak elején, több változás állott be a játékok legfelsőbb intézésében. Így pl. egy alkalommal a néptribunok ragadták magukhoz a játékredezés jogát. Hir szerint, Caesar dik-

tátorsága alatt, az ő költségén különböző nagyobb magistrátusok rendezték a játékokat, még pedig a legnagyobb pompával. Kr. e. 22-ben Augustus a praetorokra ruházta a játékok vezetését az állandó ünnepeken s e végből egy bizonyos összeget rendelt nekik az állam-pénztárból. Ez idő óta egyiköknek sem kellett az elődök módja szerint a saját vagyónukból áldozatokat hozni. Később ugyanez a császár, háromszor akkora összeget utalványozott nekik a játékokra, mint a mennyit azelőtt kaptak. Az alábbiakban még szólanunk a játékokra fordított óriási pénzekről.

A római császárok leginkább a magok érdekében tartották fenn ezeket a játékokat, hogy a római nép vágyait a látványosság után kielégítsék. Augustus nemcsak a maga, hanem más magistrátusok nevében is rendeztetett játékokat. Soha sem maradt el a czirkusból anélkül, hogy ne igazolta volna magát. Ép ugy Caligula is, óriási költséggel, a legpompásabb és legváltozatosabb játékokat rendezette. Nero még ezt is fölülmulata. Dícsérőleg mondják Vespasianusról, hogy ő, bár a közjó érdekében nagyszerű költségeket tett és a czirkuszi játékokat a legnagyobb fényben tartotta meg, maga nagyon takarékosan élt s csak a legszükségesebb kiadásokra szorítkozott. A későbbi császárok nemcsak Rómában gondoskodtak bőkezűen a czirkuszi játékok fényes megtartásáról, hanem kiváló figyelmet fordítottak arra is, hogy azok más városokban is hasonló módon rendeztessenek.

E versenyek a császárság korában a mértéktelen pártszenvedély kitörésére is alkalmasok szolgáltattak, a mennyiben t. i. azokból keletkezett az u. n. zöldek és kékek harcza, mely nem csupán a versenyterre terjedt ki, hanem gyakran véres utójátékot, utcai csatát, zendülést és sok emberáldozattal járó támadásokat idézett elő. Róma városát nem is képzelhetjük a czirkuszi játékok nélkül. A tulságos versenyzési buzgalom annyira ment, hogy egy praetor, Kr. u. 54-ben, midőn a pártok vezetői a díjra nézve megegyezni nem tudtak, kocsijába betanított kutyákat fogott be s azokkal lépett föl a versenyterén. Csak kevesen emeltek szót a rómaiak ily szenvedélye ellen. Bizonyos meglepéssel, mondja magáról a komoly Plinius: «Ha én ezt a tömeget, e hiú, szellemtelen és céltalan játékokon, oly tehetetlenül és lomhán látom ülni, akkor bizonyos gyönyört találok abban, hogy nekem ez a kedvtöltés semmi élvezetet sem nyújt.» Még a keresztény hitszónokok sem tudták a látogatókat visszatartani a czirkusztól; ezek ugyanis a sz. írásra hivatkoztak, mely szerint Illés próféta kocsin ment az égbe.

Tolita gót király rendezte az utolsó kocsi-versenyt 549-ben. Ma az a hely, hol egykor százezrek, egymás fölötti padosorokban szorongva, érdeklődéssel, aggodalommal, dühvel, vagy a diadal örömeivel kísérték a zöldek és kékek versenyző kocsijait, a városon kívül van s a legsivárabb és leghagyatottabb helye Rómának. (Richter után.)

Dr. Takács Menyhért.

PATÓ PÉTER.

Méltó mása Pató Pálnak,
Neve is mutatja,
Talán éppen Pató Pál volt
Tisztelt öregapja.
Soh' sincs dolga,
Vagy ha volna,
Jobb időkre hagyja.

Az Isten is azért küldé,
Hogy a világ lássa,
Mint lehet egy tanulónak
Ötszáz osztálytársa.
Mindig kétszer
Jár a Péter
Egyetlen osztályba.

Kiket ölben hordozgatott,
Mostan vele járnak;
Öregapja Péterünk az
Ötödik osztálynak.
S tiz év óta
Koptatója
Már az iskolánknak.

Ánde meg is látszik rajta,
Nem őli a lezcke,
Különben az álla alatt
Tokát nem eresztne.
Könyvet bújni
Lezckét tudni? . . .
Elég, ha elkezdte.

Soha nyolczkor nem látta még
Az iskola táját,
S elhoznád az osztályába
Magad is az ágyát,
Ha a padon
Olyan nagyon
Nyujtózkodni látnád.

De azért az iskolánknak
Kiváló barátja;
S meglehet, ha elvégezte,
Ujra végigjárja.
Nincs jó dolga
— Maga mondja —
Ha nincs szekundája.

Teveli Mihály.

PALERMO.

Irta: Dr. ERŐDI BÉLA.

(3.)

Szomszédságában a palermoi előkelők pompás villái látszanak. Egyenesen alattunk az a koczkalakú épület a Zisa, egykor királyi nyaraló, melyet I. Vilmos építtetett.

Most Marchese di S. Giovanni tulajdona. — A Porta Nuovától északi irányban, mint a Via Vittorio Emmanuele folytatása, a Corso Calatafimi vezet keresztül az arany kagyló (Conca d'Oro) sikságon, a hegy aljáig.

Az a magasan feltornyosuló hegytömeg a Monte Cuccio. Ennek lejtőjén van a S. Martino nevű benczésekolostor, mely még a hatodik századból való. Ma földmívelési iskola.

Alatta terül el Monrealehelység, melynek dómja és benczésekolostora világhírű nevezetesség. Aztán a Conca d'Oro gazdag siksága látszik buja tenyészetével. Közel hozzánk, majdnem a királyi palota tözsomszédságában, az a vörös téglából épült templom, arab kupoláival és a kolostor romjaival, S. Giovanni degli Eremiti. A képet három oldalról magas hegyek foglalják keretbe, csak egyik oldalán áll

nyitva a tenger felé. Palermonak, ilyen előnyös fekvésénél fogva, védve levén három oldalról a szelek ellen, rendkívül egészséges éghajlata van. Télen is mérsékelt szelid éghajlata, melyet a tenger felől jövő tiszta, jó levegő táplál, az ideg- és tüdőbetegeknek kedvelt tartózkodó helyévé teszi. Tele is van télen üdülést és gyógyulást kereső gyengéldőkkel.

Leszállottunk az ujkapu terraszáról s meg-

látogattuk a közelben levő festői romot, a S. Giovanni degli Eremiti. Ez a templom, mely ma romban hever, egyike a legérdekesebb emlékeknek a normanok idejéből. T betűt ábrázoló egyiptomi kereszt alakjában épült, s egészen keleti jellegű. Három apsisa, egy nagyobb és négy kisebb kupolája van, melyek egészen arab izlésben borulnak a terraszszerű lapos tetőre. A custode, egy kiszolgált kedélyes gari-

baldista, kalauzolt minket az állam tulajdonát képező romokban. Nagy szakértelemmel magyarázta a templomnak különböző korbéli beosztását s átalakítását. Nagyképű archeologus vezetett el az öregben. Mikor a romokat megmutatta és alaposan megmagyarázta, ünnepélyes állásba helyezve magát, rámutatott a toronyra s így szólt: Ora guardino, signori, questa torre. És most, uraim, nézzék meg ezt a tornyot. Oda néztünk. Ebben a toronyban itt, volt az a harang, melylyel a sicíliai vesernyéken (1282-ben husvét másodnapján) legelőször adtak jelt a

francziák megszárlására. Nagy vérfürdő volt az, kedves uraim. Egy francia sem maradt életben, egész Szicília szigetén. A nőket és gyermekeket is leöldösték.

Ez a gyászos emlékű öldöklés tanulságul szolgálhatna arra, hogy nem jó trófalni a sicíliai néppel. A jó öreg aztán folytatta a kalauzolás a templom melletti klastrom udvarán. A klastromból most még csak az oszlop és boltíves tornászudvar látható. Ebből is egyes oszlopok le-

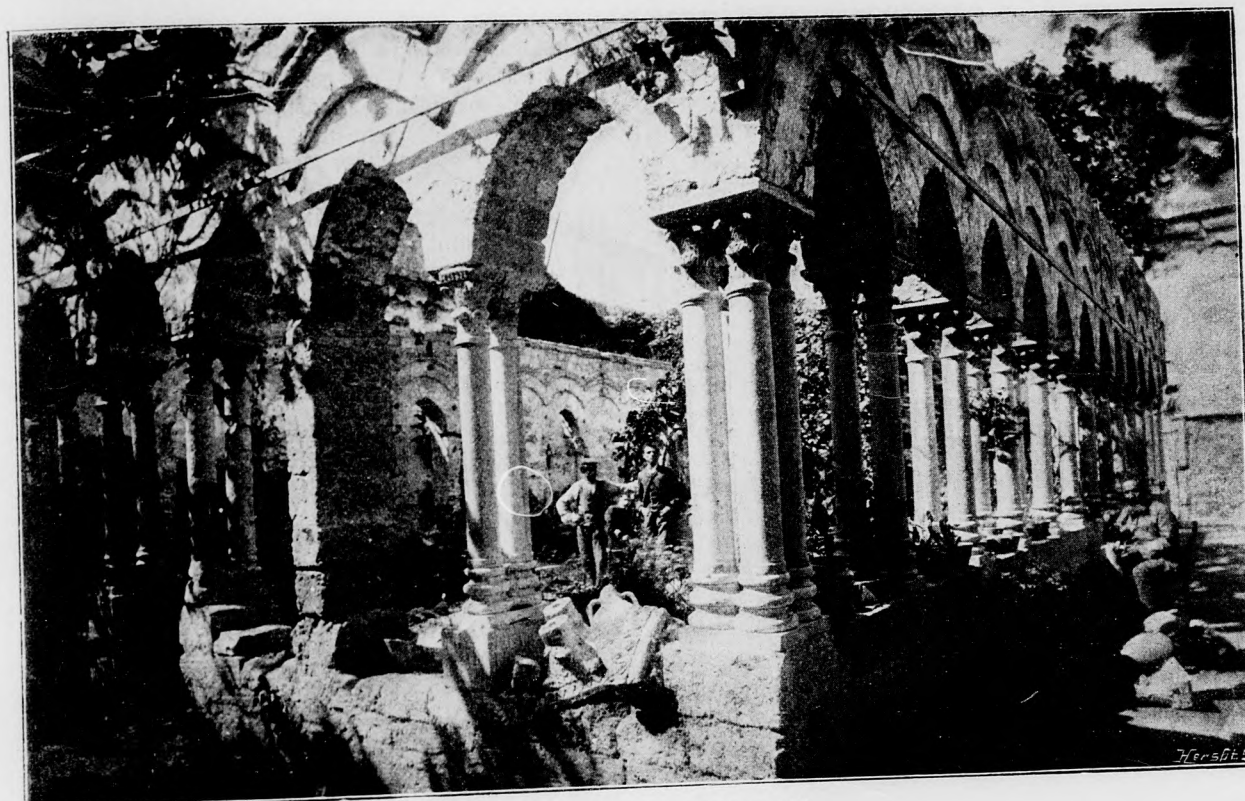

Palermo mozaik a capella palatinában.

töredezettfejekkel ott hevernek az udvarban. Az egész romot befonta és felfutotta a buja folyondár. Sziklái közé bevette magát a granátbokor, a fügefafa, rozmaring és futórózsa. A narancsfák virágokkal rakva hódító illatot árasztottak. Megköszöntük az öregnek szívességét s a tilalom daczára borraivalót készültünk adni neki. Kézmozdulatunkat megértve, megelőzött minket, kivett mellénye zsebéből egy zöld patinás régi pénzdarábot s en échange szóval nyújtotta át nekünk. Így már mi is átadhattuk a

Garibaldinál vonult be. Minket magyarokat egyébként is érdekelt ez a tér. Magyar ember hősi elszántsága adott bátoritást és lelket a csapat embereinek a város ostromára. Meg is fizette életével. Itt közelben esett el Tüköry, a Garibaldi legiójának egyik vitéz katonája. Róla neveztek el Corso Tukerynek (így írva!) ezt a szép főutat, mely a Piazza dell' Indipendenzától a Porta S. Antoninoig vonul.

Ez utóbbi térről indul ki a Via Macqueda, Palermonak másik főutcája, mely a Via Vitto-

Palermo: S. Giovanni degli eremiti.

neki szánt jutalmat. Annak a pénzdarábnak, a melyet ő nekünk cserébe adott, semmi értéke sincs; ez a cserébeadás részéről csak fogás arra, hogy a tilalom daczára a borraivaló szedését kijátszsa, megengedett formában gyakorolhassa.

A kolostor romjai közül a függetlenség terére (Piazza dell' Indipendenza) léptünk. Emlekezetes hely ez a felszabadulás idejéből. Garibaldi csapatainak egy része innen kerítette hatalmába a várost. Maga Garibaldi a Porta

rio Emmanuelével versenyez az elsőségért. Épületei és fényes kereskedései után itélve meg is érdemli az első helyet, de a Via Vittorio Emmanuelén sokkal mozgalmasabb az élet.

A Macquedán van az egyetem, mely Olaszország hét főbb egyetemei között is jó hírnévnek örvend; gyűjteményei igen gazdagok; de kaszárnyaszerű épülete nem kiváló alkotás.

(Folytatása következik.)

A villamosság történeti fejlődése.

— a Tanulók Lapja számára. —

Irta: FIRMUS.

(2.)

Azt a feltevést, hogy létezik pozitív és negatív villamosság Dufay francia tudós állította fel s ennek alapján az átpattanó villanyszikrát a két különmemű elektromosság egyesülésének tulajdonította. Kísérletileg pedig kimutatta egyidejűleg, hogy különmemű elektromosságok vonzóak, egyműiek taszítják egymást. Ez utóbbit Franklin Benjamin fejtette ki bővebben, a ki későbbben a villámhárítót fedezte fel.

Mindez ideig természetesen csak a dörzsölési villamosságról lehet szó, míg végre 1789-ben a francia forradalom kezdetén: Galvani, illetve felesége véletlenül fel nem fedezett olyan elektromos tűneményeket, melyeknél a dörzsölési villanyosság teljesen ki volt zárva. Az elektromosság új előállítását vegytanításokon alapult s hasonlíthatatlanul nagyobb mennyiségű elektromosságot szolgáltatott, mint a mennyit a közönséges villanygép adott: Galvani ugyanis különféle fémek s folyadékok érintkezése által idézett elő elektromosságot s e tekintetben nagy segítségére volt Volta is, a kivel együttesen az érintési elméletet diadalra juttatta. A kísérletezésnek itt tág tere nyílt, mert sorra vették az összes fémeket s folyadékokkal kombinálva! az ugynevezett galván-telepeket, illetőleg elemeket hozták létre.

A látszattól itélve azt hinnők, hogy a dörzsölési és érintési: ugynevezett gabarán villanyosság lényegesen eltér egymástól. A különbség mindazonáltal nem kvalitatív, hanem csak kvantitatív. Ismeretkörünk bővülése által könnyen felismerjük a kettő között létező szoros kapcsolatot. A történeti fejlődés szempontjából kiindulva az elektromosság tárgyalását, mégis a dörzsölési villanyossággal szokás megkezdeni.

Az elektromosság általában különféle elnevezést nyer a szerint, a mint más-más módon állítjuk elő. A dörzsölési villanyossággal és a galvanizmussal főbb vonásaiban már megismerttünk. Ha az elektromosságot légköri nedvességváltozások, azaz felhőképződés hozza létre, úgy «athmoszferikus villanyosság» nevet nyer; hőváltozás okozta villanyosságot mágnes-elektromosságnak, végül, ha azt egyes állati szervek hozzák létre: állati elektromosságnak nevezzük. Végso eredményében valamennyi egy és ugyanaz.

Hatalmas lökést adott az elektromosság fejlődésének Oersted svéd tudós, a ki a villanyos áram s a mágnes-tű kölcsönös hatását mutatta ki. A vezető, köralakú drótban keringő áram ugyanis a szabadon mozgó mágnes-tű saját áramssíkja merőleges irányban igyekszik kitéríteni.

Ampère volt az első, a ki e tűneményt megmagyarázta, s a kinek sikerült az elektromos és mágneses erőhatás közt a kellő összefüggést és kapcsolatot létrehozni.

Fáradtságos kísérletek árán jutott arra a felfedezésre, hogy két galván áramkör szintén taszító és vonzó hatást gyakorol egymásra épen úgy, mint azt a dörzsölési villanyosságnál láttuk. Nevezetes felfedezésre jutott az által is, hogy egy szabadon függő drótspirálison az ugynevezett szolenoidon-átáramot vezetve, az a közönséges mágnes-tű módjára: a delejes délkörbe helyezkedett el. (Minden szabadon felfüggesztett mágnes ugyanis egyik végével éjszak, másik végével dél felé mutat. Ezt az irányt nevezzük delejes délkörnek.) E tényre alapított Ampère egy elméletet, mely szerint a mágnesesség jelentkezése az elektromos áramra vezethető vissza, s melynek alapján könnyű volt a mágnesek s az elektromos áram között az összefüggést megállapítani.

Hovatovább felszaporodtak az érdekes kísérletek, de minden rendszer s egyöntetűség nélkül. E téren Faraday-t illeti meg az érdem. Alapos készültség s felfedező genie: fáradhatatlan munkássággal párosult benne. Ő fogta fel legelőször legnagyobb tökéletességben az elektromosság és mágnesesség egymásra való hatását.

Lassankint kibontakozunk a régi idők homályából s eljutunk a legujabb korig, melyben a valódi elektromosság tulajdonképen gyökerezik. Az úttörő mesterek közül egész generáció csoportosul, hogy e szép tudományt, mely mindenkit meghódít, mindent legyőz, háttérbe szorit — még tovább fejleszszék s áldásait a népek millióival éreztessék.

Az elektromosság gyakorlati alkalmazását a mult század közepén találjuk először. Ekkor készítette, mint már említettük, Franklin Benjamin az első villámhárítót.

(Folyt. kőv.)

IRODALOM.

A Szalay-Baróti-féle «Magyar Nemzet Története», melyet a Wodiáner F. és fiai czég oly pontosan és rendszeren bocsát közre, most jelent meg a 29. füzet. Folytatódik benne Hunyadi Mátyás korának tárgyalása, mely csak a következő füzetben fog befejeződni. A képek: V. László és Czillei Podjebrád cseh király arczképe, Mátyás szobra, pajzsa aláírása, a bécsi muzeumban levő relief képe stb. stb. Egy-egy füzet ára 30 kr. Megrendelhető a kiadócégnél Budapest Andrássy-ut 21.

FEJTŐRŐ.

— Rovatvezető: Csizsár József. —

1. Számítási kérdés:

Veszünk két aranyos ezüst rudat, az első sulya oz. 80·6, a másiké cz. 60·7, az első finomsága aranyban 0·750, a másiké 0·820, az elsőnél minden troy fontban 36 dwt., a másiknál 45 dwt. szinezüst foglalattik, a 77/9 és fél, illetve 45; hány $\frac{1}{2}$ a kiadás?

2. Földrajzi kérdés.

Melyik a törökségnek legmesszebb, fenn északon lakó, töredéke azon nép, melynek nyelve a török-tatár nyelvhez tartozik? A hangtan és szókinés tekintetében az ujgurnok áll legközelebb. Hol tartózkodik leginkább a pásztornép?

3. Történelmi kérdés.

Ki volt azon férfiú, a ki Bécs védelmében és az 1684—90-ik magyarországi hadjáratokban kezdte meg katonai pályáját? Részt vett a spanyol örökösödési háboruban. Az 1716-iki török hadjáratban, hol tüntette ki magát? Részt vett Temesvár visszavételében. Savoyai Jenő mit bizott rá? 1733-ban az olaszországi hadsereg fővezérévé nevezetett ki. Melyik vár ostrománál és mikor esett el?

4. Természetráji kérdés.

Melyik éneklő madár az, melynek színe vörösbarna, fekete harántesíkokkal, torka fehér, hossza 10 cm. Leginkább pókokkal táplálkozik. A nőtény 6 apró, vörösen pontozott fehér tojást tojik? Hol él?

5. Vegytani kérdés.

Mi a neve azon vegyületnek, a mely szintelen, vízben könnyen olvadó kristályokat alkot? Hevítve viztisztá gyöngyöt alkot a platina dróton, melyeket különféle anyagok által különböző színűre lehet festeni. Mi a képlete?

. Képtalány.

A 49. számban közölt fejtörőkérdések megfejtése: Számítási kérdés: A halász 33 halat fogott. A kétjegyű szám 45. Betűrejtély: kép. Oszloprejtély: Bal, ut, zár, góg, ön, nap, lap, ede, orr, mór, lép, sás, már, sug, zab, iga, nő, edz, dög, egyik, láb, örült, tóke, tatár, dolog, idő, cső, sör, ölyv: Buzgón leomlom szined előtt, dicső! Számrejtély: Tóni, kapa, lat, emi, Kleptománia. Képrejtély: A haragnak kezdete, a vége bánat. Szótag-talány: Temetik a rózsát. Óbudai lelet: No végre Kálmán már eleget tanult s most már elmehet pajtásához Vincéhez, idejének hátra levő részét tölteni. Lépcsőzetes rejtély. A vihar. Orátalány. Petőfi Sándor. Sakkrejtély. Az ígért földje. Mi szép hazánk az ígért földje, a hol minden ember ígérettel főz le. Képtalány. Egyenlő osz-tály nem támaszt hadat.

Helyesen megfejtették: Schwarz József, Vad Lajos, Lindauer Ferencz, Bikfalvy József, Hahn Imre, Popper Sándor, Hirschl Jenő, Nemet Lajos, Neumann Samu, Juga Jusztin, Kemény József, Kovács János, Altstädter Ottó, Lustig Árpád, ifj. Rosenthal Ferencz, Havas Nándor, Kulesár Kálmán, Perl Jenő, Müller Jenő, Horváth Kálmán, Bognár Dezső, Fodor Lajos, Kozma Károly, Márkus Dezső, Cserey Ferencz, Berkes Lajos, Székely János, Körösy Tivadar, Fuchs Vilmos, Ács János, Erdélyi Károly, Schuler Béla, Mészáros Lajos, Dénes Elek, Madarász Jenő, Holczer Frigyes, Dános Béla, Pataky Antal, Pesty Jenő, Kéthelyi Kálmán, Berger Béla.

A jutalomkönyvet Lindauer Ferencz (Győr, Duna-uteza 34. sz.) nyerte el.

A fejtörő kérdések megfejtői mindig közölik pontos címüket, mert a jutalomkönyvet a szerkesztőség küldi el.

VEGYESEK.

Jó deákok. A minap megirtuk, hogy a keszthelyi főgymnásium 8. osztályában karácsonykor egy tanuló sem kapott elégtelent. A jó példa úgy látszik vonz, mert mint egyik előfizetőnk írja, a csik-somlyói gymnásium 8. osztályának tanulói is ily derék ifjak, amennyiben karácsonykor közülök sem bukott meg senki.

Tanulók országos tudományos versenye. A millenium alkalmából tervbe van véve a középiskolát jelesen végzett tanulók tudományos versenye is. A tervezet szerint a versenynek két fő tárgya lenne: a magyar irodalom és a történelem. A verseny írásbeli és szóbeli. Szóbeli versenyre csak azokat bocsátják, akiknek írásbeli dolgozatuk kiválóan sikerül. Az országos versenyben csak a középiskolák legfelső osztályának jeles növendékei vehetnek részt a tanári kar ajánlata alapján. A vidékről feljövő versenyzőknek, úgy halljuk, a kultuszminiszter mérsékelt áru vasuti jegyet s a fővárosban ingyen lakást és olesó élelmezést biztosít.

Deákok találmánya. A Váczi Hirlapban olvassuk, hogy a váczi főgymnásium három tanulója, névszerint Kubinyi József, Rozmanith János és Kocsiczki Ferencz egy olyan szerkezetű ágyut talált fel, melylyel percenként százhuszat lehet löni. A találmányt be is mu-

tatták a honvédelmi miniszternek, a ki azt megvizsgáltatta és hivatalosan értesítette a feltalálókat, hogy találmányuk szakképzettségre vall, de nagyon komplikált. Ajánlja, hogy találmányukat mutassák be Bécsben a hadsereg technikai intézetében. — Előttünk csak az lát-szik különösnek, hogy a váci gymnásiumban egyszerre három mechanikus zseni akad, akik Homeros és Vergilius mellett ráérnek «szakképzettségre» valló találmányon törni a fejüket, a mi még csak nem is «puska» (Ciceróhoz vagy Tacitushoz), hanem mindjárt valóságos «ágyu». Csak valaki már azt a bizonyos «nürnbergi tölcsért» is feltalálná, a melylyel a hanyag deák fejébe a tudományt bele lehetne tölteni, — az többet érne a perczenként százhuszat lövő ágyunál!

Hangverseny. A budapesti VII. ker. állami főgymnásium ifjusági zenekara jan. 11-én tartotta a VII. ker. kaszinó disztermében nagy hangversenyét. Vörösmarty, Molière, Liszt, Káldy, Hubay műveiből adtak elő érdekes részleteket. Pièce de resistance-nak Mayerbeer «Proféta» egyvelegét adta elő a körülbelül 50 tagból álló egyes zenekar Zerkovitz Rezső ifjusági karmester vezetése mellett. Ez a szám és Schönwald Albert cello koncertje kiváló tetszésben részesült. Zerkovitz Rezsőnek a zenekar tagjai nagy babérkoszorút adtak. A hangversenyt táncmulatság követte.

A kecskeméti m. k. állami főreáliskola ifjusági önképző köre 1896. január 11-én, szombaton délután hosszú szünet után ülést tartott Dr. Szántó Kálmán vezérelnök-tanár ur előnklete alatt a következő tárgysorozattal: I. «Tetteimre hívás» Arany J.-tól, szavalta Lövy Ödön VI. oszt. tan. II. «Mikes Kelemen» című dolgozatot bírálta Springer Henrik VII. oszt. tan. Szerzője Lövy Ödön VI. osztályú tanuló. — III. «A hold elégiája» Petőfitől, szavalta Lamm Ottó V. oszt. tan. IV. «Locarnói koldusasszony» fordítás németből; bírálta Urbán Arnold VIII. oszt. tan. Kleist kísérteties novellájának fordítása, melyet Landmann Gyula VI. oszt. tan. eszközölt. Az V-ik, azaz az utolsó pont: «Ha férfi vagy, légy férfi» című költeményének elszavalása, a szavalni jelentkező távolléte miatt elmaradt s más tárgy nem lévén, a gyűlés feloszlott. — (Fleischer Béla titkár.)

Nagyváradai főgymnásium Eötvös-önképzőköre f. hó 4-én tartotta meg I. félévi versenyszavaltát szép sikerrel. A szavallatra kitűzött költemény Reviczky Gyula «Pán halála» volt. A nagyobb számban 8. o. tanulókból

álló ítélő bizottság az első díjat (8 korona) a kör legnagyobb meglepetésére Ács Sándor 8. o. tanulóknak ítélte oda. A 2. díjat (6 korona.) Fráter Pál 7. o., a 3. díjat Stern Andor 7. o. tanuló nyerte el. Jegyzőkönyvi dicséretben részesült Weisz Ignác 8. és Neufeld Sándor 7. o. tanuló szavallata.

Szerkesztői telefon.

Soltz A. Pozsony. Beküldheti. **Nem közölhetők:** Karcsony éj. — Az alföld. Abránd. — Kérélem. H. J. Czegléd. A talányok gyöngék. P. B. Selmeczánya. Nem tölünk, hanem a kiadóhivataltól függ. **Marjay Ö. N.** Léta. Annnyiba kerül, hogy nem érdemes megpróbálni is, mivel eredménye ugysem igen lenne. **Sch. Z. N.** Váradi. Onaan már van tudósítónk. A lap rendellen expedálása még e héten meg fog szünni. Ha a pénzt a régi helyre küldte is, nem baj, azért meg kapták. A szám a múlt évi számot jelzi. Az érintkezést, mivel egy sem volt nagy keletje, elhagytuk. **Horváth K.** Vác. A szedő tévedése volt. **Krafka Boriska** Sopron. 1. Hozassa meg a «Magyar Lányok»-at, ára negyedévre 1 frt 50, kr. 2. A kiállítás május 1-én nyitják meg. 3. Ki lesz. 4. Üdvözlét. **Juga F.** Szamosújvár. Legalább tizet. **Porde Gy.** Megkaptuk. **Kovács F.** Szabadka. Csak kötetlen. **Székely Fp.** br. c. pályamunkának utána nézünk. **Sz. L.** «Érdemei» még nem elég nagyok a t. p.-ra. Vegye megtiszteltetésnek, hogy egyszer-egyszer valamit közöltünk, de ez ne jósítsa fel arra, hogy érdemeire hivatkozva t. p.-t. kérjen. Nekünk az ön érdemeiről nincs tudomásunk. Legutóbb küldött verse kritikán aluli. **R. A.** «tárca» igen gyöngé dolog. Nincs benne semmi s a kidolgozás is pongyola. Elbeszélését 8—10 napig megőrizzük. A Tört. Albumért a kiadóhivatalhoz tessék fordulni. **Sziklai Jenő.** Eperjes. Lehetetlen keresztül vinni. 1) mert arra igazán nem elég az idő. 2) hol vesznek rá pénzt, mivel a mondott ezérra legalább 5—600 frt, szükséges ám. Persze erre nem gondolt ugy-e? **Lustig A.** Miskolc. Bekötési tábla még nincs. Hogy a kiadó készített-e nem tudjuk. **A régi jó idők** ez fordítás nem lapunkba való, ismeri a T. L. irányát, szellemét, — hát annak megfelelő küldjön. **G. József.** Brassó. A versek már tartalmuknál fogva sem jelenhetnek meg lapunkban. 1. Mindent, a minek közlése becsületünkre válik elfogadjunk. 2. Azért ne busuljon, hanem írjon jobbakat. **1145. előfizető.** 1. A szép Meluzinát megkaptuk. 2. Ne kultiválja az erotikus költészetet, kár arra feccselni az időt. Ha ír is verset, csupa gyakorlásból, szórakozásból, vagy hogy technikai ügyességre tegyen szert, verseljen meg más. Ime themák: Tintatartóhoz. Egy rozsdás tollhoz. Egy elégtelen latin dolgozatra. Egy lyukas pad. A szétmállott fogkefe. A kirepedt cipő. A leszakadt gomb. Az elszáradt muskátli. Egy talált patkódarabra. Az életlen koresolya stb. A ki rajzolni kezd, nem Venusokat rajzol, hanem négyszögekből készített malacot, maga is ne lyrai verset írjon, hanem inkább epigrammokon kezdje, — de azt is minél kevesebbet írjon. — hanem annál többet és szorgalmasabban tanuljon. **Nagy György S.-Szt.-György.** Küldje be, majd megírtjuk, milyen. **Alföldy L.** Baja. Ugyanezt mondjuk önnek is. **G. Gy.** Szombathely. Elég jó, de nem közölhető már csak azért sem, mert idejét multa. **Halász L.** Sopron. Így van helyesen: Én és Faragó felettünk a számtanból. **Schiller B.** Pozsony. Majd elintézzük szóval, ha Bpestre jön. **Sch. Oszkár.** Bpest. Csak igen jó dolgozatokat.

«Kosmos» müintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA.

Előfizetési árak:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:

Dr. RUPP KORNÉL
főgymnásiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:

Budapest, IX., Soroksári-utca 31.

KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.

HIRDETÉSEK

felvételnek és jutányosan számítatnak

Olympusi verseny.

(*) Abban a lázas mozgalomban, melyet az ország minden részében minden testület, a tudomány, a művészet, az ipar, szóval a szellem és a kéz kifejt, örömmel látjuk, hogy a tanuló ifjuság is törekszik részt venni.

Már egy éve annak, hogy a Tanulók Lapja hasábjain megjelent Endrei Ákos tanár ur felhívása, mely azzal a szép propeoziczióval állt elő, hogy az önképző körök állítsák ki a millenárius kiállításon egyrészt kiválóbb férfaink önképző-köri munkálatait, másrészt hírnévre jutott szerzőknek figyelemreméltó kísérleteit. Ezeknek összegyűjtése és kiállítása a magyar középiskola egyik speciális intézményeinek leg-hivebb bemutatására alkalmas lett volna. Sajnos, e felhívásnak semmi eredménye sem lett, pedig lett volna idő is, mód is, e gyönyörű terv keresztülvitelére. Azóta jelent meg lapunkban egy másik indítvány is, a mely nagy és élénk diskusszió tárgya is lett, — de, bár vége-hossza nem volt a pro és kontra véleményeknek, kezzelfogható eredményt az ifjuság itt sem produkált.

Mindezt csak azért mondjuk el, mert most ujabbán, kapuzárás előtt is lépten-nyomon kísért bennünket az ifjuság különféle propeozicziókkal, melyek mindegyike a millenium alkalmából «maradandó emléket» kíván biztosítani az ifjuság millenárius szellemi termeléséről. Az egyik száz önképző-köri dolgozatot akar kiadni egy kötetben, s azt hiszi, hogy a termelés

színét-javát teszi az ünneplő haza oltárára; a másik a felránduló tanulókkal akar gyűléseket, önképző-köri versenyeket rendeztetni: valóságos olympiai versenyt, melyben szavalnak, dalolnak, felolvasnak verset, elbeszélést, értekezést stb.

Üdvözlégy lelkes ifjuság, könnyű és ideális lelkesedésben! Mikor mindenki a legjavát viszi a világ elé, hogy az megcsodálja ezt a lázasan törekvő, munkálkodó, nyüzsgő, eddig alig ismert magyar nemzetet, te azt akarod odavinni, amid van, — a te nemesen dobogó szivednek szerény virágait. Te nem gondolsz arra, hogy ott, a hova ez a pár millió ember a maga legsikerültebb alkotásait viszi, a hol látványosság, szemkápráztató fény, minden produkezióknak a legjava, mely az idegentől majdnem kiabálva követeli, hogy reá nézzen, s ő róla ítéljen arról, hogy mire képes a magyar szellem. te nem gondolsz arra, mondom, hogy a te szerény virágaidat észrevenni még akarva sem lesz ideje, módja az ide vetődő idegennek, a ki talán, ha még úgy vigyázunk is rá, a te virágaidat letapossa.

Mi már a te lelkesedésedért is babért nyújtunk neked, édes ifjuság, de arra kérünk, hogy te, a mely még vezetés alatt állsz és arra szorulsz, bízd magad azok intézkedéseire, a kiknek lesz arra gondjuk, hogy a millenium alkalmával te se hiányozzál onnét, a hol a te nemes lelkesedésed helyet kíván magának.